

Ferenc pápa levele Isten Zarándok Népéhez Chilében

Kedves Testvérek és Nővérek!

A közelmúltban, április 8-án püspöktestvéreimet Rómába hívtam, hogy rövid, közép- és hosszú távon együtt keressük az igazság és az élet útját dacára annak a nyílt, fájdalmas és bonyolult sebnek, amely régóta nem szűnik vérezni.¹ Azt javasoltam, kérjék meg Isten hívó szent Népét, imáikkal csatlakozzanak hozzánk, hogy a Szentlélek adja meg nekünk az erőt, ne essünk kísértő, üres szójátékok, mesterkéltné hibakeresés vagy hiábavaló gesztusok csapdájába, amely megvonná tőlünk a szükséges bátorságot, hogy nyíltan szembesüljünk az okozott fájdalommal, az áldozatok tekintetével, a tettek mértékével. Arra kértem őket, lássuk be, mire indít minket a Szentlélek, ugyanis „ha nem veszszük tekintetbe felebarátunkat, Isten iránt is vakká leszünk”.² Örömmel és reménnyel értesültem arról, hogy számos közösségben, településen és istentiszteleti helyen imádkozott Isten Népe, és különösen is azokon a napokon, amikor a püspökök összegyűltek, Isten Népe térden állva könyörgött a Szentlélek ajándékáért, hogy meglássa fényét az Egyház, amelyet „bűne megsebezett, de Urától irgalmat kapott, hogy naponta betöltse prófétai hivatását”.³ Tudjuk, az imádság sohasem hiábavaló, és hogy „a

---

Forrás: <http://www.catholicnewsagency.com/news/full=text-of=pope=francis=letter=to=the=church=in=chile=35580>

- 1 Vö. A Szentatya, Ferenc pápa levele Chile püspökeihez Óexcellenciája, Charles J. Scicluna érsek jelentését követően 2018. április 8-án.
- 2 XVI. Benedek pápa: *Az Isten szeretet*, 16.
- 3 Vö. A Szentatya, Ferenc pápa találkozója papokkal, szerzetesekkel és szerzetesnőkkel, Istennek szentelt életet élő férfiakkal és nőkkel, valamint szeminaristákkal Santiago de Chile székesegyházában 2018. január 16-án.

sötétség közepette mindig valami új rügy hajt, amely előbb vagy utóbb gyümölcsöt hoz”.⁴

1. Az, hogy hozzátok fordultunk, és imáitokat kértük, nem pusztá kibúvó és nem egyszerű kegyes gesztus. Éppen ellenkezőleg, mindent pontosan az őt megillető helyre akartam juttatni, ahová tartozik: Isten Népe körébe, rábízni „Isten fiainak méltóságára és szabadságára, akiknek a szívében mint saját templomában lakozik a Szentlélek”.⁵ Isten hívó szent Népe a Szentlélek fölkentje, ezért amikor töprengünk, gondolkodunk, mérlegetlünk, különbséget teszünk, gondosan figyelniünk kell erre a felkentségre. Amikor Egyházként, lelkipásztorként, Istennek szentelt személyként megfeledeztünk erről a bizonyosságról, utat tévesztettünk. Amikor megpróbáljuk Isten Népét teljessége és különbözőségének gazdagsága ellenére mással helyettesíteni, elnémítani, alábecsülni, semmibe venni vagy szűk elit csoportokra korlátozni, akkor gyökértelen, történelem nélküli, arctalan, emlékezet nélküli, szervezet nélküli, végső soron élettelen halmazokat, lelkipásztori terveket, teológiai kijelentéseket, lelkeségi portékát és szerkezeteket konstruálunk. Isten Népe életétől történő eltávolodásunk hajszol bennünket abba, hogy az egyházi természet elenyészik, lezüllik; a romlottság kultúrája elleni küzdelem azonban az imént említett bizonyosság megújulását kívánja. Amit Maipúban mondtam a fiataloknak, azt mindegyikőtöknek külön is mondani akarom: „Az Anyaszentegyház Isten hívó Népét ma állásfoglalásra készíti [...] elő kell venni személyi igazolványokat, lelkileg felnőttekként, és bátran meg kell mondanotok nekünk, hogy »én ezt szeretem«, »azt hiszen, ezt az utat kellene követnünk«, »ez nem fog menni«... Mondjátok el nekünk, mit éreztek és gondoltok.”⁶ Ez képes mindnyájunkat egy olyan zsinati jellegű Egyházba foglalni, amely tudja, hogyan állítsa Jézust a középpontba. Isten Népében nincsenek első, másod- vagy harmadosztályú keresztények. Aktív részvételük nem kegyes engedély kérdése, hanem az Egyház jellegének lényege. Lehetetlen a jövőt elképzelni anélkül, hogy ez a felkentség hatékonyan működne mindegyikőtökben, és ez bizony a részvétel új formáit kívánja meg és várja el. Buzdítok minden keresztényt, ne féljen attól, hogy főszereplője legyen a ma kívánatos átalakulásnak, és hogy előmozdítsa és segítse az építő lehetőségeket annak az Egyháznak a mindennapi keresésében, amely naponta a középpontba akarja állítani azt, ami fontos. Kérek minden, bármely területen működő egyházmegyei szervezetet, tudatosan és megtapasztalhatóan keressék a közösség és a részvétel módjait, hogy Isten Népének felkentsége megtalálhassa kifejeződé-

4 Vö. Ferenc pápa: *Az evangélium öröme*, 278.

5 Vö. A II. Vatikáni Zsinat *Lumen Gentium* kezdetű dogmatikus konstitúciója az Egyházzól, 9.

6 Vö. A Szentatya, Ferenc pápa találkozója a fiatalokkal Maipú Szűz Mária-kegyhelyén 2018. január 17-én.

7 Vö. Ferenc pápa: *Örüljetek és ujjongjatok*, 96.

sének tényleges formáit. Az Egyház hierarchiájának megújítása önmagában nem teljesíti azt az átalakulást, amelyre a Szentlélek indít minket. Együttesen vagyunk hívva előmozdítani a mindannyiunkat magába foglaló Egyház átalakítását. A profetikus és ezért reményteljes Egyház mindegyikőnkől rácsodálkozó miszticizmust kíván, amely kérdez, amely nem fásult.⁷ Ne hagyjátok magatokat megfosztani a Lélek-adta fölkentségtől.

2. „A szél ott fúj, ahol akar, hallod zúgását, de nem tudod, honnan jön, és hová megy. Így van mindenkivel, aki a Lélektől született.” (Jn 3,8) Jézus így válaszolt Nikodémusnak, amikor arról beszélgettek, hogyan születhet újjá az ember, hogy beléphessen a mennyek országába. Most ennek a szakasznak a fényében helyénvaló visszatekintnünk személyes és közösségi történetünkre: a Szentlélek ott és úgy fúj, ahol és ahogy akar, és egyedüli célja, hogy segítsen újjászületnünk. Nem hagyja, hogy beskatulyázódjunk sémákba, módszerekbe, megrögzött vagy elavult struktúrákba. Nem hagyja, hogy lemondók legyetek, vagy „feladjátok a vártát” a történetek miatt. A Lélek szüntelenül munkálkodik, hogy tágítsa látókörötöket, hogy a reményvesztett személynek⁸ álmokat adjon, hogy érvényre juttassa az igazságot és a szeretetet, hogy megtisztítson a bűntől és romlottságtól, s hogy mindig meghívjon a szükséges megtérésre. Hit nélkül tekintve erre, bármit mondhatnánk, hasztalan lenne. Ez a bizonyosság alapvető, hogy szembesüljünk a jelennel kibúvók helyett bátorsággal, merészség helyett bölcsességgel, kitartással hevesység helyett, szenvedéllyel vakbuzgóság helyett, határozottsággal türelmetlenség helyett, és így megváltoztassuk mindazt, ami kockáztatja ma minden ember tisztességét és méltóságát. A szükséges megoldások ugyanis megkívánják, hogy szembesüljünk a problémákkal, de anélkül hogy a kelepcejükbe esnénk, vagy – ami rosszabb lenne – megismételjük ugyanazokat a mechanizmusokat, amelyeket ki akarunk küszöbölni.⁹ Ma az a feladatunk, hogy nézzünk egyenesen előre, vállaljuk és viseljük el a konfliktust, és így képesek legyünk megoldani azt, és átalakítva új irányt adni néki.¹⁰

3. Mindenekelőtt igazságtalan lenne ezt a folyamatot csak a legutóbb megismert esetekre vonatkoztatni. A felülvizsgálat és megtisztítás minden egyes folyamata, amelyet átélünk, azon személyek erőfeszítésének és kitartásának köszönhetően lehetséges, akik minden reménytelenség és őket ért szégyen ellenére nem fáradtak bele az igazság keresésébe; a szexuális, hatalmi és tekintélyi visszaélések áldozataira utalok, s azokra, akik ugyanakkor hittek bennük és melléjük álltak. Az áldozatokra, akiknek

8 Vö. Ferenc pápa homíliája Pünkösöd ünnepének szentmiséjén 2018-ban.

9 Érdemes értékelnünk, hogy némely szervezet és hírközlőszerv, amelyek felelősségteljesen foglalkoztak a sérelmekkel, mindig az igazságot keresték, és nem fogyasztóik számának növekedését kívánták elérni a fájdalmas valóság közlésével.

10 Vö. Ferenc pápa: *Az evangélium öröme*, 227.

a kiáltása felért az egekbe.¹¹ Szeretném ismét nyilvánosan megköszönni mindnyájuknak bátorságukat és állhatatosságukat. A mostani idő a meghallás és a megkülönböztetés ideje, hogy eljussunk a gyökerekhez, amelyek lehetővé tették, hogy az ilyen rémtettek előforduljanak, továbbá állandósuljanak, és így megoldásokat találjunk a megbecstelenítés botrányára, nem pusztán a fékentartás – lényeges, de elégtelen – stratégiáival, hanem a probléma összetettsége miatt meghozandó szükségszerű intézkedésekkel. Ebben a tekintetben szeretnék elidőzni a „meghallás” szaván, mivel a megkülönböztetés előfeltétele, hogy megtanuljunk, miként halljuk meg, amit a Lélek mondani akar nekünk. Mi pedig csak akkor leszünk képesek megtenni ezt, ha képesek vagyunk meghallani, mi történik valójában.¹² Hiszem, hogy itt rejlik egyik fő hibánk és mulasztásunk: nem tudjuk, hogyan hallgassuk meg az áldozatokat. Ily módon részkövetkeztetésekre jutottunk, amelyekből hiányoztak az egészséges és világos különbségtételhez szükséges döntő elemek. Szégyenkezve kell mondanom: nem tudtuk, hogyan hallgassuk meg és cselekedjünk időben. Scicluna érsek és Monsignor Bertomeu látogatására akkor került sor, amikor megértettük, hogy olyan helyzetek alakultak ki, amelyeket nem tudtuk, hogyan lássunk és halljunk meg. Egyházként nem járhattunk tovább semmibe se véve testvéreink szenvedését. A jelentés elolvasása után személyesen akartam találkozni a szexuális bántalmazás, a hatalmi visszaélés és a lelkiismeret elleni jogtalanság áldozataival, hogy meghallgassam őket, és bocsánatot kérjek tőlük bűneinkért és mulasztásainkért.

4. Ezeknek a találkozásoknak az alkalmával észrevettem, hogy történetük megismerésének/meghallgatásának hiánya, a vétkek és mulasztások megismerésének/beismerésének hiánya az egész folyamat során mennyire akadályoz bennünket a haladásban. A megismerésnek többnek kellene lennie az áldozatok iránti jóakarát kinyilvánításánál, a megismerésnek inkább új utat kell nyitnia számunkra ahhoz, hogy megújultan forduljunk az élethez, másokhoz és Istenhez. A jövő iránti remény és bizalom abból fakad és abban növekszik, hogy vállaljuk a törekenységet, a korlátokat, sőt a bűnöket is, és ez segít a haladásban.¹³ A visszaélés kultúrájára és az annak állandósítását lehetővé tévő leplezés rendszerére mondott „soha többé” megkívánja mindnyájunk együttműködését annak érdekében, hogy kialakuljon a figyelem kultúrája, amely áthatja kapcsolatainkat, imádságunkat, gondolkodásmódunkat, hivatali tekintélyünket, szokásainkat,

11 „Az Úr pedig így szólt: »Láttam Egyiptomban élő népem nyomorúságát, és hallottam a munkafelügyelőkre vonatkozó panaszát; igen, ismerem szenvedését.«” (Kiv 3,7)

12 Gondoljunk arra, hogy ez volt az első parancsolatszó, amelyet Izrael népe Jahvétól kapott: „Halld, Izrael!” (MTörv 6,4)

13 Vö. A Szentatya, Ferenc pápa látogatása Santiago de Chile női büntető/javító intézetében 2018. január 16-án.

nyelvhasználatunkat, a hatalomhoz és a pénzhez fűződő viszonyunkat. Ma már tudjuk, hogy a legjobb, amit az okozott szenvedéssel szembesülve mondhatunk, az, hogy elköteleződünk a személyes, a közösségi és a társadalmi megtérés mellett, amely különösképpen a leginkább sebezhetőket tanulja meg meghallgatni és figyelembe venni. Ezért sürgető megteremteni azokat a tereket, ahol nem a visszaélés és leplezés kultúrája az uralkodó, ahol a kritikus és kérdéseket feltevő alapmagatartást nem keverik össze az áruállással. Egyházként ezt kell előmozdítanunk, továbbá alázattal kell megkeresnünk a társadalmi valóságot alkotó azon szereplőket, akik előmozdítják a párbeszéd és az építő szembesülés módjait, hogy a figyelem és a védelem kultúrája felé haladjunk. Csupán önmagunkban vagy saját erőfeszítéseinkkel és eszközeinkkel kísérlni meg ezt a vállalkozást holmi veszélyesen voluntarista dinamika foglyává tenne bennünket, amely rövid időn belül elenyészne.¹⁴ Engedjük, hogy segítséget kapjunk, és magunk is segítsük megteremteni azt a társadalmat, ahol a visszaélés kultúrája nem talál teret magának az állandósuláshoz. Buzdítok minden keresztényt, különösen is azokat, akik akkreditált vagy nem akkreditált felsőoktatási intézmények, egészségügyi központok, hivatásgondozó és egyetemi intézetek felelős vezetői, hogy csatlakozzanak az egyházmegyékhez és a civil társadalom minden képviselőjéhez, hogy világosan és stratégiaileg támogassák a figyelem és a védelem kultúráját. Ezek mindegyike mozdítsa elő ezeknek a tereknek az új szellemiségét.

5. A visszaélés és leplezés kultúrája összeegyeztethetelen az Evangélium logikájával, hiszen a Krisztus által felkínált üdvösség mindig ajánlat, ajándék, amely szabadságot kíván és vár el. A tanítványok lábának megmosásával mutatja meg Krisztus, mi jellemzi Istent. Soha nem erőszak vagy kényszerítés, hanem szolgálat. Mondjuk ki világosan: minden, ami támadja a szabadságot és a személy tisztességét, evangéliumellenes. Ezért az is szükséges, hogy kialakuljanak azok a hitvetületek, amelyek megtanítják nekünk, hogy tudjuk, mikor kell kételkednünk, és mikor nem. „A tan, pontosabban, ahogyan értjük és kifejezzük, »nem zárt rendszer, amely híjával van a kérdésfelvetés, kétely és kutatás képességének... Népünk kérdései, szenvedései, küzdelmei, álmai, próbatételei és aggodalmai mind magyarázó értékkel rendelkeznek, amelyet nem hagyhatunk figyelmen kívül, ha a megtestesülés princípiumát komolyan akarjuk venni.«¹⁵ Felkérek minden egyházi hivatásgondozó házat, teológiai iskolát, felsőfokú oktatási intézményt, szemináriumot, hivatásápoló és lelkeségi központot, hogy mozdítsák elő azt a teológiai gondolkodást, amely képes felnőni a jelen kihívásához, hogy mozdítsák elő az érett, felnőtt hitet, amely vállalja, hogy keresésével és kérdéseivel éltető táptalaj legyen Isten Népe számára

14 Vö. Ferenc pápa: *Örüljetek és ujjongjatok*, 47–59.

15 Vö. uo. 44.

ra. Így majd támogatást kapnak azok a közösségek, amelyek képesek küzdeni a visszaélés helyzetei ellen, a közösségek, ahol befogadják a gondolatcserét, a vitát és a szembesülést.¹⁶ Annyiban leszünk termékenyek, amennyiben belülről hatalmazunk fel és nyitunk közösségeket, és így felszabadítjuk magunkat a lezárt és önmagukra vonatkoztatott gondolatok alól, amelyek ígéretekkel és ábrándokkal teltek, sőt étellel kecsegtetnek, ám amelyek végül a visszaélés kultúrájának kedveznek. Szeretnék röviden utalni a népi jámborság lelkipásztori szolgálatára, amelyet sok közösségekben gyakorolnak, mivel ez népünk szívének és egyúttal Isten szívének felbecsülhetetlen kincse és hiteles iskolája. Lelkipásztori tapasztalatomban megtanultam felfedezni, hogy a népi jámborság lelkipásztori szolgálata azon kevés területek egyike, ahol Isten Népe független a klerikalizmusnak attól a befolyásától, amely arra törekszik, hogy mindig kontrollálja és korlátozza Istennek a Népe részére adott felkentségét. A népi jámborságból tanulni azt jelenti, hogy megtanulunk belépni a meghallgatás és lelkiség újfajta kapcsolatába, amely nagy tiszteletet kíván, azonban nem fejthető meg gyorsan és könnyen, hiszen a népi jámborság „úgy szomjazik Istenre, ahogyan csak a szegények és egyszerűek tudnak”.¹⁷ Az, hogy „az Egyház elenyészik”, azt is jelenti, hogy megengedi, kapjon segítséget, és vonják felelősségre. Ne feledjük, hogy „a szél ott fúj, ahol akar; hallod a zúgását, de nem tudod, honnan jön, és hová megy. Így van mindenkivel, aki a Lélektől született.” (Jn 3,8)

6. Ahogy mondtam nektek, az áldozatokkal történt találkozás közben képes voltam belátni: a megismerés hiánya megakadályozza, hogy bárhová is eljussunk. Ezért gondolom, hogy meg kell osztanom veletek élményemet. Örültem és reményt keltett bennem a velük folytatott beszélgetésben megerősíteni, hogy olyan embereket ismertem meg bennük, akiket szívesen nevezek így: „szentek a szomszédból”.¹⁸ Igazságtalanok lennének, ha az olyannyira állandósult és oly sok gonoszságot okozó visszaélési és leplezési rendszer felett érzett gyötrelmünk és szegényünk

16 Lényeges megvalósítani a hivatásgondozó központokban azokat a legszükségesebb teendőket, amelyeket a legutóbbi apostoli konstitúció, az egyházi felsőoktatási intézményekről szóló *Veritates Gaudium* vezet be. Például hangsúlyozom, hogy „valójában [ezek a központok] arra hivatottak, hogy alkalmat és lehetőséget biztosítsanak papok, Istennek szentelt életet élő férfiak és nők, valamint elkötelezett laikusok alkalmas képzésére. Ugyanakkor arra is hivatottak, hogy olyanfajta gondviselészerű kulturális laboratóriumok legyenek, ahol az Egyház megfogalmazza a valóság hatékony értelmezését, amelyet a Krisztus-esemény idézett elő, valamint a bölcsesség és tudás ajánlékái táplálnak, amelyek által a Szentlélek számos módon gazdagítja Isten Népet – a *sensus fidei fidelium* tényétől fogva a püspökök tanítóhivataláig, és a próféták karizmájától fogva az egyháztanítókig és teológusokig.” (Ferenc pápa: *Veritates Gaudium*, 3.)

17 VI. Pál pápa: *Evangelii Nuntiandi*, 48.

18 Vö. Ferenc pápa: *Örvendjétek és ujjongjatok*, 6–9.

mellett nem becsülnénk meg azt a sok hívő laikust, Istennek szentelt életet élő férfit és nőt, papot és püspököt, akik szeretetükkel az életet szolgálják Chile szeretett földjének legelrejtettebb zugában. Ők mindnyájan keresztények, akik tudják, hogyan sírjanak azokkal, akik sírnak, akik éheznek és szomjúhozzák az igazságot, akiknek a tekintetét és cselekedetét az irgalom vezeti;¹⁹ keresztények, akik naponta arra vállalkoznak, hogy életüket megvilágosítsa annak a mércének a fénye, amellyel majd megítéltetünk: „Jöjjetek, Atyám áldottai, és vegyétek örökül a világ kezdete óta számotokra készített országot. Mert éheztem, és ennem adtatok, szomjaztam, és innom adtatok, jövevény voltam, és befogadtatok, mezítelen voltam, és felruháztatok, beteg voltam, és meglátogattatok, börtönben voltam, és felkerestetek.” (Mt 25,34–36) Elismerem és megköszönöm bátorságukat és állhatatos példájukat – zaklatott, szegényterhes és kinsújtotta időkben következetesen és örömmel foglalnak állást az Evangélium mellett. Ez a tanúságtétel nagyon jólesik nekem, és támogat személyes törekvésemben, hogy legyőzzem az önzést, és egyre többet ajándékozzak oda magamból.²⁰ Semmiképpen sem csökkentve az okozott gonoszság súlyosságát és komolyságát, és a probléma gyökereit kutatva, mindez arra is kötelez bennünket, hogy elismerjük a Szentlélek cselekvő és hatékony erejét sokak életében. Ezt figyelmen kívül hagyva megrekednénk félúton, és olyan gondolkodásmódba bocsátkoznánk, amely távol maradna attól a törekvéstől, hogy megerősítsük azt, ami jó, és orvosoljuk azt, ami rossz, így pedig részrehajlóan kezelnénk a valóságot súlyos igaztalanságba zuhanva. A sikerek, valamint a személyes és közösségi korlátok elfogadása messze nem csupán egy-egy újsághír, hanem kezdő mozzanata a megtérés és átalakulás minden hiteles folyamatának. Ne feledjük soha, hogy Jézus Krisztus, a Feltámadott sebei által mutatja meg magát övéinek. Sőt éppen az ő sebei láttán vallhatja meg hitét Tamás. Arra kaptunk meghívást, hogy ne palástoljuk, ne takargassuk, ne leplezzük sebeinket. A sebzett Egyház képes megérteni és megérezni a mai világ sebeit, sajátjává tenni őket, elszenvedni őket, együtt élni velük, és megindultan gyógyítani őket. A sebzett Egyház nem állítja magát középpontba, nem gondolja magát tökéletesnek, nem törekszik gonoszságát leplezni és palástolni, hanem odaállítja az egyetlent, aki képes meggyógyítani a sebeket, és akinek ez a neve: Jézus Krisztus.²¹ Ez a bizonyosság az, amely arra indít minket, törekedjünk, akár alkalmas, akár alkalmatlan, az elköteleződésre, hogy megeremtsük azt a kultúrát, amelyben minden egyes személynek joga van bármiféle visszaéléstől szabadon élni. A kultúrát, amely mentes a minden kapcsolatunkat megrontó leplezéstől. A kultúrát, amely a

19 Vö. uo. 76, 79, 82.

20 Vö.: Ferenc pápa: *Az evangélium öröme*, 76.

21 Vö.: A Szentatya, Ferenc pápa találkozója papokkal, szerzetesekkel és szerzetesnőkkel, Istennek szentelt életet élő férfiakkal és nőkkel, valamint szeminaristákkal Santiago de Chile székesegyházában 2018. január 16-án.

bűn ellenében megteremti a megbánás, az irgalom és a megbocsátás erejét, és ugyanígy a büntett, a vád, az ítélet és a büntetés ellenében is.

7. Kedves Testvérek, levelem elején azt írtam nektek, hogy hozzátok intézett kérésem nem pusztán kibúvó és nem egyszerű kegyes gesztus, hanem ellenkezőleg: hivatkozás a felkentségre, amely a tiétek Isten Népeként. Veletek együtt képesek leszünk megtenni a szükséges lépéseket az egyházi megújulás és megtérés érdekében, amely igaz és tartós lesz. Veletek együtt a szükséges átalakítás létrehozható, és ez nagyon kívánatos. Nélkületek semmi nem tehető. Buzdítom Isten Chilében élő egész, szent és hű Népet: ne féljete elkezdeni és folytatni a Szentlélek indítására az Egyház keresését, amely egyre inkább zsinati jellegű, profetikus és reményteljes; egyre kevésbé helye a visszaéléseknek, mert tudja, hogyan állítsa Jézust a középpontba az éhezők, a foglyok, a migránsok és a megbecstelenítettek személyében.

Kérlek benneteket, ne szűnjetek meg imádkozni értem. Imádkozom értetek, és kérem, áldjon meg titeket Jézus, valamint oltalmazzon benneteket a Szűzanya.

Ferenc

Vatikán, 2018. május 31-én, Szűz Mária látogatásának ünnepén

(Tóta Péter Benedek fordítása)